

## EXPOSITIO MYSTICA CAPITIS XL,

EX S. GREGORIO.

SCRIPSIT S. GREGORIUS IN HOC CAPUT TOTUM LIBRUM II IN EZECHIELEM, PUTA AD HOMILIAS XIII USQUE AD XXII ET ULTIMAM; HOMILIAS DECEM, IN QUIBUS FUSE ÆQUE AC PULCHRE HÆC IN SENSU MORALI EXPLICAT. CONTRARIAM VERBA EJUS IN PAUCA, SED ITA, UT IPSIS EJUS VERBIS UTA; SIG ERGO AIT :

## SYNOPSIS HOMILIE XIII.

1. FACTA EST SUPER ME MANUS DOMINI. — « Manus in visione est virtus in contemplatione. »

2. DIMISIT ME SUPER MONTEM EXCELSUM NIMIS. — « Mons hic est Christus, mediator Dei et hominum : excelsus est, quia Deus est et homo; quia eisi de terra est per substantiam humilitatis, incomprehensibilis tamen est ex altitudine divinitatis. »

SUPER QUEM ERAT QUASI ÆDIFICIUM CIVITATIS VERGENTIS AD AUSTRUM. — « Dicit quasi, quia cor audientium ad spirituales fabricam mittit, de qua *Psal.* : Jerusalem quæ ædificatur ut civitas. Quia enim illa internæ pacis visio ex sanctorum civium congregatione construitur, Jerusalem cœlestis ut civitas ædificatur. Quæ tamen in hac peregrinationis terra dum flagellis percussit, tribulationibus tunditur, ejus lapides quotidie quadrantur. Et ipsa est civitas, scilicet sancta Ecclesia, quæ regnatura in cœlo, adhuc laborat in terra. Cujus civibus Petrus dicit: Et vos tanquam lapides vivi superædificamini. Et Paulus ait: Dei agricultura, Dei ædificatio estis. Quæ videlicet civitas habet hic in Sanctorum moribus magnum jam ædificium suum: in ædificio quippe lapis lapidem portat, quia lapis super lapidem ponitur; et qui portat alterum, portatur ab altero. Sic itaque, sic in sancta Ecclesia unusquisque et portat alterum, et portatur ab altero. Nam vicissim se proximi tolerant, ut per eos ædificium charitatis surgat. Hinc enim Paulus admonet, dicens: In vicem onera vestra portate, et sic adimplebitis legem Christi. Cujus legis virtutem denuntians, ait: Plenitudo legis christus. Si enim ego vos portare negligo in moribus meis, et vos me tolerare contemnit in moribus vestris, charitatis ædificium inter nos unde surgit, quos vicaria dilectio per patientiam non conjugit? Omne autem pondus fabricæ fundamentum portat, et ipsum ab aliis non portatur; quia Redemptor noster omnia nostra tolerat, sed in ipso malum non fuit, quod tolerari debuisse. »

SUPER MONTEM (« ergo, id est super Christum ») ERAT QUASI ÆDIFICIUM CIVITATIS. — « quia mores et culpas nostras solus ille sustinet, qui Ecclesiam

fabricam portat. Et notandum, quod civitatem » ad Austrum « vergentem vidit. Auster enim est symbolum Spiritus Sancti, aquilo diaboli, quia et ille relaxat in calore, et iste constringit in frigore; de illo dicitur *Psal.* CXXV: Convertite, Domine, captivitatem nostram sicut torrens in Austro. Captivitas enim nostra, quæ torrens frigore ad sequendum Deum pigra remanserat, per calorem Spiritus Sancti relaxatur, ut currat in amorem Dei. Unde et valido amore succensus contemplator dicebat: Anima mea exultavit in Domino, delectabitur super salutari suo; quia inde gaudium in mente conceperat, unde per amorem fortiter ardebat. Prior ergo illa civitas, scilicet Synagoga, in infidelibus suis ad Aquilonem stetit, quæ in frigore perfidie duravit. Sancta vero Ecclesia, quia charitatem fidei concepit, per calorem ad Austrum vergit, et quasi calido vento innititur, quia non in sui fiducia, sed in dono spiritualis gratie lætatur. »

3. ET INTRODUXIT ME ILLUC. — « Cœlestis civitatis ædificium ille intrat, qui in sancta Ecclesia bonorum vias imitando considerat, v. g. conjugatus, qui suis rebus contentus est, et quidquid prævalet indigentibus largitur, ac peccata sine quibus quotidiana vita conjugalitatis duci non potest, quæ non negligit. Ille vero jam cuncta quæ mundi sunt deseruit, qui solius contemplationis exercitio pasclitur, spe præmiorum celestium cum fletibus lætatur, transcendit presentia, quotidianum cum Domino habere secretum querit, nulla ejus animam prætereant mundi cura perturbat, mentem semper in expectatione celestium gaudiorum dilatat. »

ET ECCE VIR, CUIUS ERAT SPECIES QUASI SPECIES ÆRIS. — « Ipse signatur in viro, qui figuratur in monte (scilicet Christus), quia et ipse omnia intra S. Ecclesiam judicando disponit, et ipse eandem portat, et portando ad cœlestia sublevat. Habet speciem æris, quod durabile est et sonorum; quia formam servi accipiens, fragilitatem nostram carnis humane, per resurrectionis suæ gloriam vertit in æternitatem; quia in ea caro facta est jam sine sine durabilis, ac per eandem insonuit omnibus gloria majestatis suæ, quia Deus mundo innotuit ex carne. Solus enim torcular, ut ait Isaias

(cap. LXIII) in quo calcatus est, calcavit, qui sua patientia, quam pertulit, passionem vicit. »

ET FUNICULUS LINEUS IN MANU EJUS. — « Septuaginta habent: *Funiculus camerariorum*. Quid aliud camerarios, quam sanctos doctores accipimus, qui loquendo spiritalia ad cœlestia ædificium vivos lapides, id est electorum animas, componunt? Funiculus lineus est predicatio subtilis, quæ non tantum opera externa, ut lex Judaica, sed etiam mentem audientis ligat, ne se vel in misera cogitatione dissolvat. Funiculus in manu est predicatio in operatione; ipse enim ostendit omne quod docuit. Cœpit enim Jesus facere et docere. »

ET CALAMUS MENSURE IN MANU EJUS. — « Per hunc calamus occultas esse dispositiones ejus agnoscimus. Nam per incomprehensibile ejus iudicium, et alter inter mensuram electorum mittitur, et alter foras relinquitur. Redemptor enim noster alios a suis iniquitatibus educit, alios in sua iniquitate derelinquit. Potest etiam calamus mensura S. Scriptura pro eo intelligi, quod quisquis hanc legit, in ea semetipsum metitur, quantum in spiritali virtute proficit aut deficit. »

STABAT AUTEM IN PORTA. — « Quia redemptor noster incarnatus per humanitatem visibilis apparuit, et sese invisibilem per divinitatem servavit. Qui enim in porta stat, ex quadam parte foras, ex quadam vero parte intus videtur. Unde do eo dicitur (*Cant.* II): En ipse stat post parietem nostrum, quia humanitatis naturam quam assumpsit ostendit, et divinitatis naturam humanis oculis occultavit. Respicens per fenestram, propiciens per cancellos, ut Deus et apparet ex miraculis, et lateret ex passionibus: et homo cerneret ex passionibus; sed tamen esse ultra hominem ex miraculis agnosceretur. In porta ergo facie intus, et tergo exterius stetit, cujus oculi ædificium suum semper aspiciunt; quia quantum quisque in virtutibus proficit indesinenter attendunt. Propheta vero ad portam respicit, quia qui verba Dei audit, semper oculos cordis ponere ad exitum debet, et sine cessatione meditari quomodo a presente vita exeat, atque ad æterna gaudia pertingat. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. »

4. ET LOCUTUS EST AD ME IDEM VIR. — « Christus enim in ipso quoque passionis suæ tempore precepta vite discipulis dedit, ut si qui in eum crederent ad portam semper respiciant, et passionem ejus sollicita consideratione pensantes, a suo quoque exitu oculos mentis non avertant; quia dum a sacramentis temporalibus transire ad æterna cupimus, quasi jam presenti vite terga dedimus, et cordis faciem in desiderio nostri exitus habemus. Porta igitur intendit, qui vere libertatis suæ gaudia conspexit, jamque exire concupiscit, sed adhuc non valet. Ibi enim stamus, ubi oculos mentis figimus. Unde Elias ait: Vivit Dominus, in ejus conspectu sto, ubi utique stabat, ubi cor fixerat. »

## SYNOPSIS HOMILIE XIV.

FILI HOMINIS, VIDE OCVLIS TUIS, ET AURIBUS TUIS AUDI. — « Propheta vocatur filius hominis, ut memoretur semper quid sit ex infirmitate, ne extolatur de contemplationis magnitudine. Hinc post contemplationem et compunctionem sæpe sequitur tentatio, quatenus tentatio aggravat, ne contemplatio inflet; et item contemplatio elevat, ne tentatio demergat. Sic mira dispensatione in quodam medio anima libratur, ut neque in bonis superbiat, neque in malis cadat. Unde et per B. Job dicitur: Et aquas appendit in statera. »

ANNUNTIATA OMNIA QUÆ TU VIDES. — « Quia quisquis spiritalia videndo proficit, oportet loquendo etiam hæc alii propinere. »

5. ET ECCE MURUS FORINSECVS IN CIRCVITO DOMVS VNDIQVE. — « Murus est Christus, qui nos undique custodiendo circumdat, estque forinsecus; murus enim nobis intus est Deus, murus vero foris est Deus homo; idque in cœcinitu, qui sursum est firmitas angelorum, ipse deorsum factus est redemptio hominum, qui ut nos perfecte custodiret, omnia quæ docuit ostendit, nimirum despiciere nos bona transitoria docuit, et mala temporalia non timere. Suscepit mortem, ne mori timeremus: ostendit resurrectionem, ut nos resurgere posse crederemus. »

ET IN MANU VIRI CALAMVS MENSURE SEX CUBITORVM, ET PALMVS. — « Calamus mensura est S. Scriptura, quia in ipsa omnem vite nostræ actionem metitur, ut videamus quantum proficimus, vel a profectu distamus. Est in manu viri, id est in potestate Christi, qui quod scribi voluit operando complevit. Per sex cubitos quid aliud quam vita activa exprimitur? Quia sexto die perfecit Deus omnia opera sua. Contemplativa significatur per palmum, quia de ea etiam cum cor tendimus, vix parum aliquid attingere valeamus. De septimo ergo cubito palmum tangimus, qui in hac vita positi contemplationis intimæ sola initia gustamus; ea ergo hic incipitur, ut in cœlesti patria perficiatur. »

ET MENSUS EST LATITUDINEM ÆDIFICII CALAMO UNO, ALTITUDINEM QUOQUE CALAMO UNO. — « Primo, Deus qui nec in magnis tenditur, nec in minimis angustatur, sic de tota Ecclesia loquitur, ac si de una anima loquatur. Latitudo ergo pertinet ad charitatem proximi. Nil enim latius quam omnes in sinu amoris recipere, et nullas odii angustias sustinere. Altitudo pertinet ad intelligentiam contemplationis. Sed latitudo et altitudo ædificii uno calamo mensuratur: quia unaqueque anima, quantum lata fuerit in amore proximi, tantum et alta erit in cognitione Dei. Secunda, altitudo est angelica natura, latitudo humana; quia ista adhuc in imis degit, illa vero in sublimibus permanet. Sed uno calamo mensuratur utraque, quia humilitas hominum quoadque ad æqualitatem perducitur angelorum. »

## SYNOPSIS HOMILIE XV.

6. ET VENIT AD PORTAM QUÆ RESPICIERAT VIAM ORIENTALEM. — «Christus est vir, est et porta. Ipse enim in suis membris (fidelibus) est qui intrat, ipse est et caput ad quod intrantia membra perveniunt. Ipse enim nobis est via qui dicit: Ego sum via, veritas et vita. Ipse etiam orientalis via, de qua scriptum est (Zachar. vi): Ecce vir, Oriens nomen ejus. Porta ergo viam orientalem respicit, quia illum signat, qui nobis iter ad ortum fecit luminis. Potest etiam porte nomine unusquisque predicator intelligi: quia quisquis nobis januam regni celestis ore suo aperit, porta est.»

ET ASCENDIT PER GRADUS EJUS. — «Quid sunt gradus porte, nisi merita et incrementa virtutum? de quibus dicitur Psalm. LXXXIII: Ambulabunt de virtute in virtute. Aliud namque sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Christus ergo in nobis ascendit; quia tanto ipsa sublimior nobis ostenditur, quantum noster animus a rebus infimis separatur.»

ET MENSA EST LIMEN PORTE CALAMO UNO LATITUDINEM. — «Si porta est Dominus, quis hujus porte limen est, nisi illi antiqui patres, ex quorum progenie Dominus incarnari dignatus est? Quia ergo eorum vitam in unitatem fidei, et perfecta operatio, et inchoata contemplatio sublimem reddidit, in uno calamo mensura liminis fact.»

7. ET THALAMUM UNO CALAMO IN LONGUM, ET UNO CALAMO IN LATUM. — «Qui sunt in sancta Ecclesia thalami, nisi eorum corda, in quibus anime per amoris sponsam invisibili junguntur, ut ejus desiderio mens ardeat, nulla jam que in mundo sunt concupiscat, presentis vite longitudinem penam deputet, exire festinet, et amoris amplexu in celestis sponsi visione requiescere? Longitudo ad longanimitatem expectationis pertinet, et latitudo ad amplitudinem charitatis; quia quantum amorem habuerit ad colligendum proximum, tantum et longanimitatem exhibet ad expectandum Deum, et patienter portat moras longitudinis: quia se in profectu proximi dilatat amplitudo charitatis; quia quantum lata mens fuerit per amorem, tantum erit et patiens per longanimitatem.»

ET INTER THALAMOS, QUINQUE CUBITOS. — «Quia qui ab exterioribus quinque sensibus adhuc ad intellectum mysticum non assurgunt, dum inter eos sunt, qui spiritu amoris fervent, velut manentes inter thalamos, in fidei constructione proficiunt, et a mensura celestis edificii disjuncti non sunt: quia vapore charitatis animantur. Hoc est quod Cant. iii, dicitur: Ferculum sibi fecit rex Salomon, etc., ascensus purpureum; quia maxima multitudo fidelium in exordio nascentis Ecclesie, per martyrium pervenit ad regnum. Verum quia nos ascensus purpureus non sumus, hinc media charitate constravit. Habe quippe cha-

ritatem, et ibi sine dubio pertines, ubi et columna argentea erigitur, et ascensus purpureus tenetur.»

8. ET LIMEN PORTE JUXTA VESTIBULUM PORTE INTRINSECUS CALAMO UNO. — «Duo limina, scilicet exterius et interius, sunt patres veteris, et patres novi Testamenti: quia qui Christum predicaverunt, et in eo sperare meruerunt, cunctis ad eum venientibus aperuerunt aditum fidei: sin per portam accipias S. Scripturam, limen exterius est litera, interius allegoria. Limea ergo calamo uno mensuratur: calamus autem in sex cubitis et palmo tenditur: quia videlicet in S. Scriptura doctrina perfecte operationis, et initium supernæ contemplationis invenitur. Sin vero porta hoc loco unusquisque predicator accipitur, limen exterius in porta est vita activa, limen vero interius vita contemplativa. Per istam quippe ambulatur in fide, per hanc vero festinatur ad speciem.»

## SYNOPSIS HOMILIE XVI.

9. ET MENSA EST VESTIBULUM PORTE OCTO CUBITORUM, ET FRONTEM EJUS DUOBUS CUBITIS: VESTIBULUM AUTEM PORTE ERAT INTRINSECUS. — «Quid per interius vestibulum, nisi æternæ vite latitudo designatur? Ad atrium (id est vestibulum) ergo per portam tenditur, quia ad latitudinem solemnitatis pertingitur ab angustia confessionis. Vestibulum octo cubitis dicitur mensuratum. Ibi enim omnes recipiendi sunt, qui nunc in exercitio operis laborant, et ad æterna gaudia per contemplationis gratiam suspirant: quia septem diebus universum tempus evoluitur. Æterna enim dies, que expleta septem dierum vicissitudine sequitur, octava est. Christus enim sexta feria passus est, sabbato quæviit in sepulchro, Dominico die resurrexit a morte. Præsens ergo vita nobis adhuc est sexta feria, quia in doloribus ducitur, et in angustiis cruciatur. Sed sabbato quasi in sepulchro quiescimus; quia requiem animæ post corpus invenimus. Dominico vero die, videlicet a passione tertio, a conditione octavo, jam corpore a morte resurgemus, et in gloria animæ etiam cum carne gaudebimus. Quod ergo mire Salvalor noster fecit in se, hoc veraciter significavit in nobis, ut nos dolor in sexta, et requies in septima, et gloria excipiat in octava. Octo itaque cubitis vestibulum mensuratur intrinsecus; quia per lucem que post septem dies sequitur, latitudo nobis æternitatis aperitur.»

ET FRONTEM EJUS DUOBUS CUBITIS. — «Frons porte est boni meritum vite presentis. Frons ergo porte duobus cubitis mensuratur: quia quisquis hic dilectionem Dei et proximi servare studuerit, ipse ad æternitatis atrium pertingit.»

10. PORRO THALAMI PORTE AD VIAM ORIENTALEM, TRES HINC, ET TRES INDE, ET MENSA UNA TRIBUM. — «Primo, thalami juxta viam orientalem sunt corda ferventium in amore Dei, q. d. Dum inter veteres et novos patres Dominus incarnari dignatus est.

quasi in medio thalamorum via orientalis apparuit, qui thalami ad veram speciem ex SS. Trinitatis sunt cognitione decorati. Secundo, tres thalami sunt tres virtutes, fides, spes et charitas, q. d. Eadem fides, spes et charitas in antiquis patribus que in novis doctoribus fuit. Tertio, tres thalami sunt tres fidelium status, scilicet prædicantium, continentium, conjugatorum (quos representavit Noe, Daniel et Job, uti dixi cap. xiv) tam qui in veteri, quam qui in novo Testamento Deo famulati sunt. Trium una mensura est, quia etsi in eis meritorum magna est diversitas, tamen distantia in fide, in qua tenduntur, non est: vel certe quia in retributione ultima, quamvis eadem dignitas omnibus non sit, una tamen erit omnibus vita beatitudinis. Nam etsi dispar erit meritum singulorum, non erit diversitas gaudiorum: quia etsi aliter minus, alter amplius exsultat, omnes tamen unum gaudium de conditoris sua visione lætificat.»

ET MENSA UNA FRONTUM. — «Quia patres doctri vel prius a veteri, vel nunc a novo Testamento venientes, in una mediatori fide conveniunt. Qui, pro eo quod charitate pleni sunt, carnem suam abstinencia edomant, corda audientium prædicationis lumine illustrant, signa faciunt, virtutes operantur. Per hoc quod eorum bona nobis foris innotescunt, non immerito hujus celestis edificii frontes vocantur.»

11. ET MENSA EST LATITUDINEM LIMINIS PORTE DECEM CUBITORUM, ET LONGITUDINEM PORTE TREDUCEM CUBITORUM. — «Longitudo porte altitudo dicitur: latitudo fuit lex veteris, longitudo fuit gratia novi Testamenti, q. d. Durus ille Judeorum populus decalogum solum tenebat in fide, ei serviens in mandatorum latitudine, et legem SS. Trinitatis nesciens: sed per Testamentum novum in corde fidelis populi super mandata decalogi, quem verius custodit, cognitio SS. Trinitatis crevit. Quia quanto mundus ad extrema ducitur, tanto nobis æternæ scientiæ aditus largius aperitur.»

12. ET MARGINES ANTE THALAMOS CUBITI UNUS. — «Margo ante thalamos est fides ante ardorem charitatis: quia nisi ea, que audis, crederis, ad amorem eorum que audieris nullatenus inflammari. Margo est cubiti unius: quia tunc fides corda audientium in amore copulat, quando per errores et schismata diversa non est, sed in unitate perdurat.»

ET CUBITUS UNUS FINIS CUBITINQUE. — «Quia Christus, quem lex prædixit, in carne apparuit, et ipse quem nunc novum Testamentum loquitur, in gloria majestatis apparebit. Et tunc utrumque finis erit, cum visus in divinitatis sue presentia, omnia que sunt prædicta compleverit. Visio enim divinitatis, que una est in Patre, Filio et Spiritu Sancto, est quasi visio cubiti unius. Sic et arca Genes. vi, id est Ecclesia, quia ad unum hominem (Christum) qui est sine peccato, colligitur, quasi

in uno cubito consummatur, ad quem omnes proficiunt qui se esse peccatores novaverunt. Cubitus ergo unus finis utriusque est: quia nobis Domini et Salvatoris visio in electis suis fidem finit, et charitatem perficit.»

## SYNOPSIS HOMILIE XVII.

THALAMI AUTEM SEX CUBITORUM. — «Palms hic deest, qui superius in mensura calami dicebatur adesse (calamus enim continebat sex cubitos et palmum). Calamo ergo mensurabantur thalami, id est fideles ita in amore perfecti, ut sex cubitos operationis, et palmum contemplationis possideant. Alii palmo carent, id est contemplari nesciunt. Ii sex cubitos habent, et palmum non habent; quia Deo per amorem juncti sunt, sed ex contemplatione disjuncti,» hinc et inde, ad est collecti ex Judeis et Gentilibus.»

13. ET MENSA EST PORTAM A TECTO THALAMI USQUE AD TECTUM EJUS, LATITUDINEM VIGINTI QUINQUE CUBITORUM. — «Porta accipi potest, vel fides, vel Christus, vel S. Scriptura. Habet ergo thalamus tectum, quia Scriptura tota quidem propter nos scripta est, sed non tota intelligitur a nobis, ut ad humilitatem magis, quam ad intelligentiam proficiamus. Cælestia enim que in ea dicuntur, solis supernis cæli civibus patent; in his tamen, ad que intelligentiam pervenimus, dilatari per bonam operationem debemus, ut peringamus ad latitudinem 23 cubitorum quia in exteriori quique sensuum multiplici operatione (quinque enim multiplicata per semetipsa, id est per quinque, faciunt 23) probatur et cognoscitur, que intrinsecus largitas bonitatis habeatur. Potest et porta aditus regni celestis intelligi. Habet nunc thalamus tectum, habet et porta tectum; quia et quanta sit nostra charitas inter Deum et proximum non cognoscitur, et quando de hoc sæculo ad æternæ vite requiem introducamur ignoratur. Esse enim nobis Conditor noster diem mortis nostræ incognitum voluit, ut, dum semper ignoratur, semper esse proximus credatur, et tanto quis ferventior sit in operatione, quanto et incertus est de vocatione.»

OSTIUM CONTRA OSTIUM. — «Quia per aditum fidei aperitur aditus visionis Dei. Secundo, quia anima a cognitione sui ascendens, ac sensus et sensibilia omnia transcendens, tendit ad cognitionem Dei, de quo ait Psalm. Psalms. CXXXVIII: Mirabilia facta est scientia tua ex me. Anima enim in corpore vita est carnis: Deus vero qui vivificat omnia, vita est animarum.»

14. ET FECIT FRONTIS PER SEXAGINTA CUBITOS, ET AD FRONTEM ATRIUM PORTE UNIQVE PER CIRCUTUM. — «Senarius numerus perfectus est, non quia (ut voluit arithmetici) suo ordine numeratus perficitur, ut cum unus, duo, tres dicuntur, senarius impleatur: vel quia in tribus partibus dividitur; id est sexta, tertia et dimidia, videlicet in uno,

duobus et tribus; sed quia sexto die perfectus Deus opera sua, Gen. i. Quoniam vero peccatori homini legem dedit, quæ in decem præceptis scripta est, et sex in decem ducta in sexagenarium surgunt, recte per sexaginta cubitos bonorum operum perfectio designatur. Unde in parabola seminantis, *Math.* cap. xiii, unum afferbat triginta, et unum sexaginta, et unum centum; scilicet triginta, cum mens perfectionem fidel, quæ est in Trinitate, conceperit: sexaginta, cum bonæ vitæ opera perfecte proluerit: centum, cum ad æternæ vitæ contemplationem profecerit. *Fecit itaque frontes per sexaginta cubitos.* Quid enim per sexagenarium numerum, nisi perfectio; quid per frontes ædificii, nisi ipsa opera designantur, quæ exterius videntur? Prædicationis enim verbum tribuere, alimenta præsentibus, vestimenta argentibus dare, et pro bono opere patienter adversa tolerare, quod aliud quam frontes sunt ædificii celestis? Quia pulchritudo operum exteriorum ornat habitaculum Dei, quod adhuc latet intrinsece. Sed istæ frontes habent atrium undique per circuitum; quia in hoc magna sunt opera, si hæc in mente dilatet amplitudine charitatis, de qua scriptum est *Psal.* cxviii: Latum mandatum tuum nimis. Via enim Dei et incipientibus angusta est, ut ait Christus, *Math.* vii, et proficientibus et amantibus lata fit, ut pro amore ejus etiam persecutio placeat, et omnis pro eo afflictio in mentis dulcedine veniat, dum scit animus se pro temporalibus doloribus gaudia æterna recipere, itaque incipit quod affligitur amare: idque undique per circuitum, ut videlicet homo per omne quod agit, semper se in charitatis amplitudine dilatet, ne hanc aut timor, aut gaudia angustent. Si quis ergo de verbo Dei loquitur, et charitatem quam prædicat, in mente non servat, ædificii frontem habet, sed atrium ante frontem non habet. Sic est et qui illatas a proximo contumelias tolerat, sed in mente dolorem tenet, nec amat eum quem sustinet. Patientia enim vera est, quæ et ipsum amat quem portat, ac lucrari ad tranquillitatem mansuetudinis etiam ipsum, qui male excesserit, querit. Nam tolerare, sed odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Hoc atrium portæ dicitur, quia in quantum quis amat Deum et proximum, in tantum ad ingressum regni cælestis propinquat; quod licet adhuc contingere non possumus, jam tamen per desiderium intramus.

15. ET ANTE FACIEM PORTE, QUÆ PERTINEBAT USQUE AD FACIEM VESTIBULI PORTE INTERIORIS, QUINQUAGINTA CUBITOS. — « Per locum hunc spes nostra signatur, quæ dum æternam requiem (hanc enim significat numerus quinquagesimus: hic enim est anni jubilæi) querit, mentem ad vestibulum porte interioris ducit: signatur ergo per portam fides, per atrium charitas, per locum ducentem ad vestibulum spes; quia per desideria atque suspiria introducit animum ad secreta gaudia quietis. »

16. ET FENESTRAS OBLIQUAS IN THALAMIS. — « Quia exiguum valde est, quod de eternitate mentes contemplantium vident, sed ex ipso exiguo laxatur sinus mentium in augmento fervoris et amoris. Et inde apud se amplæ sunt, unde ad se veritatis lumen, quasi per angustias admittunt. »

ET IN FRONTIBUS EORUM, QUÆ ERANT INTRA PORTAM UNDIQUE PER CIRCUITUM. — « scilicet erant fenestræ hæc oblique: quia quisquis cor intus habet, ipse quoque lumen contemplationis suscipit: dum enim sola visibilia cogitantur, lumen invisibile ad mentem non admittitur. Rursum oblique significat contemplationi studentem debere esse humilem. Per obliquas enim fenestras lumen intrat, et fur non intrat: quia qui vere speculatores sunt, semper sensum in humilitate deprimunt, atque ad eorum mentes intelligentia contemplationis intrat, sed jactantia elationis non intrat. Et patent itaque fenestræ, et munite sunt, idque per circuitum, quia gratiam contemplationis sepe summi, sepe minimi, sepius remoti, aliquando etiam conjugati percipiunt, ne quis de ea, quasi privato dono gloriatur, dum sæpe alter est ditior, quem habere apud se bonum aliquod non putat. »

SIMILITER AUTEM ERANT ET IN VESTIBULIS FENESTRÆ PER CIVUM INTRINSECUS. — « Fenestræ in vestibulis est donum contemplationis in fidelibus, qui humanis oculis despecti videntur, sed apud se sapientibus studiis vacant, ad cælestia anhelant, atque in quantum prævalent, quæ sint gaudia æterna, considerant. Bene autem dicitur in *gyrum*, quia Sanctorum vitam omniaque circumspiciunt, ut in moribus proficiant. »

ET ANTE FRONTES PICTURA PALMARUM. — « Quid per palmas, nisi premia victoriæ designantur? Unde de iis qui in certamine martyrii hostem antiquum vicerant, scriptum est *Apoc.* vii: Et palme in manibus eorum. Palmæ quippe in manibus tenere, est victorias in operatione tenuisse. Dicitur autem pictura palmarum, non palmæ, quia sanctos viros aspiciamus mira agere, leprosos mundare, demones ejicere, futura prædicare. Sed cuncta hæc nondum palmæ sunt, sed pictura palmarum. Nam et hæc aliquando dantur reprobis. Unum vero signum electionis est, soliditas charitatis: mira enim, quæ electi faciunt ex charitate, hæc reprobi student agere per elationem. In hac ergo vita Sanctis non dantur palmæ, sed pictura et ostensio palmarum, quas a Deo accipient in futuro. Ibi enim eis palma erit, ubi jam mortis contentio non erit, cum fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Ubi est, mors, victoria tua? Ubi est, mors, stimulus tuus? *I Corinth.* xv. »

#### SYNOPSIS HOMILLE XVIII.

17. ET ECCE GAZOPHYLACIA, ET PAVIMENTUM STRATUM LAPIDE IN ATRIO PER CIRCUITUM. — « Quia græcæ

gázophýlax servare dicitur, et gaza persice divitiarum vocatur, gazophylacium locus appellari solet, in quo divitiæ servantur. Quid itaque per gazophylacia designatur, nisi corda doctorum sapientiarum scientiæ divitiis plena? Qui igitur bene vivit, et prudenter prædicat, gazophylacium spiritualis ædificii est: quia ab ejus ore celestes divitiæ dispensantur, juxta illud *Proverb.* xxii: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Habent ipsa gazophylacia pavementum per circuitum, quia eis adheret ac subjacet humilitas auditorum: quod pavementum recte stratum lapide in atrio dicitur, quia in latitudinem charitatis vicissim sibi junctæ sunt anime fideles: quæ et lapides appellantur pro fortitudine fidei, et stratae in pavimento sunt in compage humilitatis. »

TAGINTA GAZOPHYLACIA IN CIRCUITU PAVIMENTI. — « Denarius significat perfectionem, quia in decem præceptis legis custodia, ac vita activa et contemplativa continetur. Sunt ergo gazophylacia triginta, ut cum denarius ter ducitur, vita et lingua doctoris in fide SS. Trinitatis solidetur. In circuitu pavementi. Gazophylacia ergo fuerunt inter pavementum, et vicissim pavementum inter gazophylacia. Habent enim pavementum in circuitu gazophylacia, quia vitam audientium erudit quotidie et custodit lin'gæ doctorum. Sed habent ipsa quoque gazophylacia in circuitu pavementum; quia sepe etiam doctorum cor vitiorum tentationibus, elationis, iræ, etc., tangitur; sed eis magna custodia est vita venerabilis auditorum: quia erubescunt pulsantibus vitis non resistere, qui contra vitam alios armaverunt. »

18. ET PAVIMENTUM IN FRONTE PORTARUM SECUNDUM LONGITUDINEM PORTARUM ERAT INTERIUS. — « Quid est, quod pavementum cum portis longum similiter erat, sed æquale non erat, nisi quod longe distat vita populorum a vita doctentium? Quia etsi ad regna cælestia tendentes eandem longanimitatem spei habeant, eadem tamen vivendi studia non habent. Pavimentum enim inferius jacet, ut omnes auditores prædicatores suos longe suis meritis antecedere cognoscant. Rursum, tanto pavementum jacet inferius, quanto unaqueque porta surgit in altitudinem: quia quanto sanctorum est vita doctoris, tanto fit humilior sensus audientis. »

19. ET MENSUS EST LATITUDINEM A FACIE PORTE INTERIORIS, USQUE AD FRONTEM ATRII INTERIORIS EXTRINSECUS, CENTUM CUBITOS AD ORIENTEM, ET AD AQUILONEM. — « Porta inferior fides est, atrium vero interius contemplatio: per centenarium magnam perfectio designatur. Ait ergo: Mensus est latitudinem, etc. Quia Redemptor noster quotidie per magistros et doctores, in mensura perfidie per magistros et doctores, vel in specie fectionis meliari vitam fidelium, vel in specie boni operis per fidem, vel in sanctis desideris per contemplationem. Centum ergo cubitis mensuratur is, cujus bona operatio recta intentione utitur. Sunt enim qui ab alimentis abstinere, car-

nem cruciant; sed tamen si palpati fuerint, cognoscunt quia ad mundi gloriam anhelent. Isti frontem atrii interioris ostendunt, sed per centum cubitos non mensurantur. Porro extrinsecus porta mensuratur, quia per hoc quod videmus, cognoscimus operantis animum et perfectionem, quam non videmus. Cum enim alios conspicimus largiri eleemosynam, afflicto occurrere, oppresso subvenire, nihil in hoc mundo gloriæ querere, nullis hujus mundi compendis inhiare: atque alios videmus carnem domare, lacrymis insistere, verbis celestibus occupari, nihil transitori honoris appetere, quid aliud debemus, nisi eos perfectos esse credere, sanctos æstimare? »

AD ORIENTEM ET AD AQUILONEM. — « Id est ex Judæis (ibi enim ortus est sol justitiæ Christus), et ex Gentibus: hi enim fuerunt Aquilo, qui diu perfidie suæ frigore torpuerunt. Aut Oriens sunt iusti, Aquilo peccatores, quos Dei misericordia ad penitentiam revocat, compunctione et lacrymis lavat, virtutibus ditat, et usque ad perfectionis gloriam sublevat. »

#### SYNOPSIS HOMILLE XIX.

20. PORTAM QUOQUE, QUÆ RESPICIEBAT VIAM AQUILONIS ATRII EXTERIORIS, MENSUS EST TAM IN LONGITUDINE QUAM IN LATITUDINE. — « Porta viam Aquilonis respicit, cum prædicator quisque viam peccatoris (hic enim est ad Aquilonem, quia frigore peccati torpet) agnoscit, equæ interiora vita per verbum prædicationis aperit. Exterius quippe atrium est vita præsens, in qua omne quod corporaliter agit, corporaliter etiam videtur, quæ tam in longitudine, quam in latitudine mensuratur: quia cum ad fidem peccator ducitur, necesse est ut ejus doctor consideret, vel quantum in longitudinem spei, vel quantum in latitudinem charitatis ex ejus admonitione proficiat. Cum enim conversus quisque æternæ vitæ gaudia longanimitate sperat, proximorum molestias cum charitate tolerat, et ea quæ non habet, concupiscere contemnit, longitudinem et latitudinem porta habet, quia gloria prædicatoris est profectus auditoris. »

21. ET THALAMOS EJUS TRES HINC, ET TRES INDE. — « Quia omne quod per Testamentum novum de Trinitate conditor loquitur, hoc etiam de Testamentum veteri ostendit. Et cor audientium in amore celestis patriæ perficit, ut anima inherens Deo, quasi sponsa cum sponso in quodam jam thalamo sedeat, atque se a terrenis desideriis funditus avertat. Prædicator ergo cum ad supernam patriam auditorem provocat, et novos patres et veteres anhelasse celesti desiderio demonstrat. »

ET FRONTEM ET VESTIBULUM EJUS. — « Porta habet frontem, quia sunt in prædicatoris vita aperta opera, quæ videntur. Hinc et ante frontem vestibulum: quia priusquam bona opera insinuet, prædicat fidem, per quam anima humiliter ve-

niens ad bonorum actuum multitudinem sublevertur. »  
**QUINQUAGINTA CURTORUM LONGITUDINEM EIUS.** — « Quia ad quinquagesimum jubilei, id est ad eternam requiem, pervenire non potest, nisi qui ad eam spem suam modo tendere longanimiter potest. »

**ET LATITUDINEM VIGINTI QUINQUE CURTORUM.** — « Cuncta bona opera per quinque scosus exhibentur. Quinarius vero per semetipsum ductus ad 25 pervenit, *g. d.* Bona opera cum agi ceperint, per fervorem animi ad augmentum excitant, et per semetipsa multiplicantur; unde et latitudinem menti faciunt, ut non sit angusta per teporem, sed expansa in bonis actibus per charitatem. Omnis enim torpor teporis angustia est; omnis vero benignitas charitatis magna latitudo. Nam etsi res desunt que proximo indigenti prebeantur, ampla est substantia voluntatis bona. »

**99. FENESTRA ALTEM EIUS, ET VESTIBULUM, ET SCULPTURE SECUNDUM MENSURAM PORTE, QUE RESPICIEBAT AD ORIENTEM.** — « Porta ad Aquilonem ea omnia habere perhibetur, quae porta ad Orientem, fenestras scilicet contemplationis, vestibulum humilitatis, sculpturam bonae operationis, innocentes enim habent portam ad Orientem, penitentes ad Aquilonem: quia eis etiam post peccati frigus, regni aditus per misericordiam patet. »

**SEPTEM GRADUUM ERAT ASCENSUS EIUS, ET VESTIBULUM ANTE EAM.** — « Quia per septiformem gratiam aditus nobis regni caelestis aperitur. In mente enim nostra *primus* ad caelestia ascensionis gradus est timor Domini, *secundus* pietas, *tertius* scientia, *quartus* fortitudo, *quintus* consilium, *sextus* intellectus, *septimus* sapientia, *Isaie* xi, 2. Vestibulum ante gradus est fides: neque enim quis potest bona agere, nisi prius credat. Per fidem enim homo venit ad opera, sed per opera solidatur in fide. »

**23. ET PORTA ATRIUM INTERIORIS CONTRA (id est recte obversa rectaque tendens ad) PORTAM AQUILONIS ET ORIENTALEM.** — « Quia non solum his qui in innocentia permanent (qui pertinent ad Orientem), sed etiam peccatoribus (quos denotat Aquilo) peccata sua penitendo damnantibus, aperitur interioris atrii gaudia, ut ineffabilia mysteria patrie caelestis agnoscant, agnoscendo sistant, silendo currant, curendo perveniant. Haec aeterni gaudii secreta cognoverat, qui dicebat: Sitivi anima, dea ad Deum vivum: quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? Praedicator gentium ad hunc aditum regni caelestis anhelabat, dum dicebat: Cupio dissolvi, et esse cum Christo. Quid ergo restat, nisi ut se ad perfectioris vitae cursum dirigant omnes, qui illa gaudia patrie caelestis agnoscent? »

**ET MENSUR EST A PORTA USQUE AD PORTAM CENTUM CURTOS.** — « Centenarius, quia decies per denarium ducitur, perfectionem denotat. Is itaque qui aditum atrii interioris videt, profecto necesse est ut per viam perfectionis currat, et a porta in-

choationis usque ad consummationis ingressum perveniat. Sunt enim multi, qui jam in septem gradibus aditum portae exterioris intraverunt, per timorem Dei hunc des, per pietatis studium misericordes, per sollicitam discreti, per mentis fortitudinem liberi, per consilium cauti, per intellectum providi, per sapientiam maturi; sed adhuc quibusdam necessitatibus obligati, huius mundi curis inserviunt, licet inviti: his vera gaudia que cognoverunt, amare non licet tantum, quantum libet: hi plerumque a iugo mundi colla mentis excutiant, omnia deserunt, terrena cura pondera deponunt, atque ut ad caeleste desiderium latius animi sinum laxent, vitam remotam petunt, et in ea sanctis precibus et sacris meditationibus intenti, quotidianis se fletu afficiunt, et vetustatem cordis igne amoris conflant, atque ad caeleste gaudium accendendo se innovant. Hi plerumque in ipso suo desiderio accensi, evite iam de carne concupiscunt, atque ad vitam presentem redire post fletum nolunt: sed tamen diffidentur, ut dilatatus amor ex ipsa sua dilatare proficiat, et ardenti desiderio quasi quod negatur crescat. Quibus saepe evenit ut, cum se viderint magno caelestis gratiae munere compunctos, iam se perfectos existiment, et obediunt putent: sed quia nullus est, qui dura ore recipiat, patientes esse se credant; sed quia nemo esse per contumelias et adversitates pulsat. Et plerumque contingit ut spirituale ministerium vel inviti suscipiant, atque ad gubernationem fidelium deducantur. Qui cum magnis tribulationibus fuerint hinc inde pulsati, turbati mente, sese imperfectos inveniant; qui non pulsati perfectos se esse crediderunt. Qua ex re agitur, ut se ad semetipsos colligant, et apud se opprobrium suae infirmitatis erubescant, atque ex ipsa sua confusionis roborati, contra adversa patientiam opponant, et ex tribulatione proficiant, qui prius in otio ex ipsa sua securitate torpebant. Et venienter essetales incipiunt, quales se esse prius inaniter putaverunt. Per quotidianam enim desideria in mente perfici, quasi centum est cubitis interioris atrium mensurari. »

**24. ET EDUXIT ME AD VIAM AUSTRALEM: ET EDUXIT ME AD VIAM AUSTRALEM: ET EDUXIT ME AD VIAM AUSTRALEM, ETC.** — « Cuncta haec in Orientis et Aquilonis porta jam dicta sunt. Ad Orientem sunt innocentes; ad Aquilonem penitentes; ad Austrum spiritu ferventes. Rursus porta in Oriente est fides; quia per ipsam *in* vera nascitur in mente. Porta ad Aquilonem est spes, quia unusquisque in peccatis positus, si de venia desperaverit, funditus perit: sed per spem misericordiae reviviscit. Porta ad Meridiem est charitas, quia igne amoris ardet. Tribus igitur portis ad atrium interioris tenditur: quia per fidem, spem atque charitatem ad gaudia secreta pervenitur. »

**26. ET CAELAE PALME ERANT, USA HINC, ET ALTERA INDE, IN FRONTE EIUS.** — « Qui in vita sua impress-

esse sancta opera demonstrant, palmas in fronte caelatas habent: quia quanta illos in posterum victoria saquatur, quam nunc in sanctis suis operibus ostendunt. In Orientis porta est pictura, in Aquilonis vero et Meridie est caelatura palmarum: quia signum victoriae, quod inchoantibus ostenditur, hoc in revertentibus atque ferventibus iam solidius et robustius tenetur. »

**UNA HINC, ET ALTERA INDE.** — « A dextro palmarum habet is, quem prospera non extollunt: a sinistro, quem adversa non deiciunt. Quasi ex utraque parte Paulus portabat palmam, cum diceret: Per arma iustitiae a dextris, et a sinistris; per gloriam, et ignobilitatem; per infamiam, et bonam famam; ut seductores, et veraces: quia et in adversitate fortis, et in prosperitate humilis permanebat. Ut ergo hinc et inde palma gestetur in fronte, adesse semper nostris mentibus debet et in adversis fiducia, et in prosperis timor. Hinc est quod idem egregius praedicator dicebat: Scio et humiliari, scio et abundare. « Quem ergo nec abundantia in superbiam elevat, nec in necessitate cupiditas irritat, novit abundare, novit penuriam pati. Si enim aeternitatem diligimus, cuncta temporalia usu, non in affectu possidemus. Ita S. Job carnis vulneribus jacens, mentis robore stans, contra desperationis impulsum rediit ad memoriam bona quae egerat: Oculus, ait, mihi caeco, et pes claudus, etc. Et qui in prosperitate humilis fuit, revocatis bonis suis ad memoriam, infractus in adversitate permansit. Sic impletur quod scriptum est *Ecclesi.* xi: In die bonorum ne immemor sis malorum, et in die malorum ne immemor sis bonorum. »

#### SYNOPSIS HOMILIAE XX.

**27. ET PORTA ATRIUM, ETC.** — « Cuncta haec superioris exposita sunt. Nam versu sequenti metitur atrium interius ad portam Australem, et vers. 23, idem ad portam Orientalem, et vers. 35, idem ad portam Aquilonarem, singula eadem mensura. Praedicatoris portae nobis sunt tam exteriores quam interiores: quia nos et in primo aditu fidei, spei atque charitatis insitunt; et cum jam proficientibus caelestis regni mysteria praedicant, per abiliorem sensum nos ad interiora perducunt. Unde et per septem gradus prius ascensus earum describitur, et postmodum per octo. Septem enim gradus sunt: quia timorem Domini, pietatem, et scientiam, et fortitudinem, et consilium, et intellectum, et sapientiam suis auditoribus praedicant. Sed cum jam dimitti praecipiant, cum nihil in hoc mundo illigi admonent, nil per affectum teneri, vim contemplationis caelestis patrie intendi, atque in ejus suadent mysteriis delectari; gradum addunt, et ad interiora trajiciunt. Iste gradus a Christo ostenditur juveni praepcepta servanti, *Math.* xix, cum ei dicitur: Adhuc unum tibi deest. Si vis perfectus esse, vade, vende om-

nia que habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo: et veni, sequere me. Rursum per octavum numerum et dies aeterni iudicii, et carnis resurrectione designata. Habent autem interiores portae vestibula, quae viginti quinque cubitis in longitudinem metuntur. Si enim octo ter ducimus, ad viginti quatuor perducimus: cui unus additur, ut viginti quinque teneamus. Auditores enim boni, qui quasi quaedam vestibula sunt portarum, aeternae spei longanimitatem tenent, octavum diem in Trinitatis fide sustinent. Quae Trinitas quia unus est Deus, octo quidem per tria ducunt: sed in unius Dei confessione solidantur. Plana sunt vestibula, quia humilia sunt corda bonorum auditorum. Habent longitudinem, quia in spei perseverant longanimitate. Ergo habent viginti quinque cubitos in longitudine, quia resurrectionem carnis in octava per Trinitatem credunt, et eandem Trinitatem unum Deum esse fatentur. Habent quinque quinque cubitos in latitudine, quia per vitam simplicem, quae quinque sensibus ducitur, circa amorem proximi dilatantur. Intus ergo sunt in spirituali edificio per amorem, et quasi foris respiciunt per simplicitatem. »

**38. ET PER SINGULA GAZOPHYLACIA OSTIUM IN FRONTIBUS PORTARUM.** — « Gazophylacia sunt corda doctorum, quae scientiae divites servant. Frontes autem portarum sunt opera et verba praedicatorum, in quibus eos foris agnoscerimus, quales apud se intrinsecus vivunt. Est autem ostium per gazophylacia singula in frontibus portarum; quia unusquisque doctor in corde auditoris intellectum aperit in dictis et operibus patrum. »

**TRI LAVABANT HOLOCAUSTUM.** — « Qui se per fidem in conversione sancta Domino devoverunt, holocaustum Domino facti sunt, v. g. quis pro timore Domini patiens esse devovit, nulli convivium pro convivio reddere, omnia equanimitate tolerare; et tamen cum hunc contumelia ab ore proximi illata percusserit, turbatur, forte aliquid loquitur quod loqui non debuit. Certe iste jam holocaustum est, sed adhuc inquinatum. Fortasse contra illatas contumelias patientiam exhibuit, tacitus permansit; sed tamen contra easdem contumelias, quas portat, dolore tangitur, ejusque animus in charitate sauciatur. Hic itaque in cogitatione sua se iudicat, reprehendit semetipsum, quia dolet, nec tamen apud se praevaleat obfinere ne doleat. Jam ergo per bonam voluntatem holocaustum est, sed tamen per dolorem quo tangitur, adhuc inquinatum. Alius decrevit indignis sancta tribuere; forte surrexit cogitatio: Unda vives si cuncta dederis? nec tamen desistit tribuere; sed quod laevis dare coeperat, postmodum tristis praebet. Quid huius mens, nisi misericordiae holocaustum est? sed tamen per tristitiam cogitationis inquinatum. Aut enim deliberare summa non debuit, aut post deliberationem nullo modo dubitare. Alius, contempta mundi

superbia, ultimum appetit inter homines locum; sed cum subito a proximo se despici agnoscit, indignatur cur despiciatur. Vult quidem esse in loco humili, sed tamen attendi contemptibilis non vult. Hunc jam devotio elevat, sed adhuc infirmitas gravat; holocaustum est, sed inquinatum. Hi vero cum per verba doctorum dicta Patrum intelligunt, et in quanta culpa jaceant agnoscunt, sequē ipsos penitentia lamentis afficiunt, holocaustum in ostio portarum lavant. Porro sacrificium est, cum quis aliquid Deo vovet, aliquid non vovet; aliquid dat pauperibus, aliquid sibi servat. Holocaustum vero sunt, qui sibi nihil reservant, sed sensum, linguam, vitam atque substantiam, quam perceperunt, omnipotenti Deo immolant. Pinguedo est devotio et compunctio, de quibus *Psalm. LXV*: Holocausta medullata offeram tibi. Qui enim bona operatur, et visioni jam Creatoris sui inhiat, atque ad aeterna contemplationis gaudia pervenire festinat, sequē ipsum ex amore, quo accenditur, in fletibus maetat, holocausta Domino medullata dedit. Cum ergo nostro bono operi admixtum aliquid malitiae, vel pravae delectationis agnoscimus, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Sunt autem quidam, qui in magnis actionibus se Domino devoverunt, atque ad tantam perfectionem perveniunt, ut ab eis nulla unquam difficultas flectantur. Nam quando per suggestionem carnis pulsati, surgere non permittitur, quia vigore iudicii calcatur. In deliberatione quoque patientia nec sermo inordinatus ab ore prodit, nec dolor tacitus animum premit; in largitate elemosynae nulla inopia suspicio tristitiam generat; in deliberatione humilitatis nullus despectus animum mordet. Sed cum jam in his, quae recte devoverunt, sese fortiter exhibent, priora tamen peccata, quae ab ipsis ante bonam deliberationem perpetrata sunt, ad memoriae redeunt et plangunt. Hi per vitam quam tenent holocaustum sunt, sed per vitam quam ante tenuerunt, inquinatum. Lavent ergo et ipsi lamentis suum holocaustum. Magnus est enim Creatori nostro ad recipiendos fletus humilium misericordiae sinus.

## SYNOPSIS HOMILIAE XXI.

39. ET IN VESTIBULO PORTE DUE MENSE HINC, ET DUE MENSE INDE, UT IMMOLATUR SUPER EAS. — « Bina mense in quibus immolamus bona opera, sunt charitas Dei, et dilectio proximi; quia in dilectione Dei necessario est tenenda fides et vita, in dilectione autem proximi debet summopere patientia et benignitas custodiri. Charitas enim patiens est, benigna est, etc., I *Corinth. XIII*. Patientis scilicet, v' illata a proximis mala equanimiter portet; benigna, ut sua bona proximis desiderabiliter impendat. Rursum, in veteri lege portus binae mensae erant, doctrina et propheta; populo vero, et cunctis et sacrificium. Erant ad

Aquilonem, quia lex sub timore mortis frigida Judaici populi corda constringit. »

41. QUATOR MENSE HINC, ET QUATOR MENSE INDE, PER LATERA PORTE. — « Dum enim vita et fides, doctrina et propheta in bonorum mentibus custoditur, porta nostra, id est intellectus sacri eloquii, quatuor ex latere mensas habet. Cumque in proficientibus populis sancta praedictio patientiam et benignitatem servat, quae prius in carnalibus circumcissionem et sacrificium custodiebat, mensae quoque quatuor quasi ex alio latere monstrantur. »

42. QUATOR AUTEM MENSE AD HOLOCAUSTUM, DE LAPIDIBUS QUADRIS EXSTRUCTE. — « Quia fides et vita, patientia et benignitas de quadris lapidibus exstructa, id est de vita Sanctorum, in exemplum datae sunt sequentibus populis, ut jam vestibulum mensas habet, id est virtutes vitae populus teneat, in quibus Deo orationis sacrificium in ara sui cordis incendat. Quisquis enim Sanctus in prosperitate non extollitur, in adversitate non frangitur, susionibus ad malum non trahitur, vituperationibus a bono opere non revocatur, lapis quadrus est. Et quasi ex omni latere statum habet, qui casum in qualibet permutatione non habet. Talis lapis quadrus erat, qui dicebat: Mihi vivere Christus est, et mori lucrum. Vultis vitam cognoscere? Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Vultis patientiam audire? Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et colaphis caedimur, etc.; maledicimur, et benedicimus; persecutionem patimur, et sustinemus. Vultis benignitatem cognoscere? Ego libentissime impendam, et superimpendam pro animabus vestris, licet plus vos diligens minus diligam. »

« Rursum, verba sacrae Scripturae lapides quadrati sunt, qui ubique stant, quia ex nullo latere reprehensibilia inveniuntur. Ex his construuntur mense ad holocaustum; quia qui Dei verba semper cogitant, semetipsos Domino a carnali vita in cogitatione maectant. »

LONGITUDINE CUBITI UNUS ET DIMIDI, ET LATITUDINE CUBITI UNUS ET DIMIDI. — « Longitudo pertinet ad longanimitatem spei, latitudo ad charitatis amplitudinem. Tenduntur ergo, in longanimitate spei corda Sanctorum, tendantur in perfectionem quam habent cubito uno. Sed quia adhuc plene videre non possunt, ubi spei oculum mittunt, hoc quod super unum cubitum habent, in dimidio cubito recidunt, quatenus in hac vita semper se imperfectos aspiciant, et ardentius ad perfectionem currant. Habent quoque latitudinem cubiti unius et dimidii; quia Sanctorum corda in charitatis amplitudine dilata, proximum quem vident perfecte diligendo, habent cubitum unum; sed Deum, quem medullitus diligunt et sequuntur, tantum diligere non possunt, quantum debent, quia adhuc non valent videre quem diligunt; et mensura amoris minor est, ubi adhuc mensura minor est cognovit. Super unum

ergo cubitum dilectionis proximi habent dimidium dilectionis Dei. »

ALTIUDINE CUBITI UNUS. — « Quae est enim altitudo Sanctorum, nisi fides invisibilium? Per fidem enim creditur quod non videtur, atque ideo per hanc iustorum mensa ad altitudinem ducitur, ut cuncta visibilia despiciat in terra, et ea quae audit invisibilia sequatur in caelo. Sed unum cubitum habet altitudo mensae, quia unitas est fidei in corde omnium Sanctorum. »

SEPER QUAS PONANT VASA IN QUIBUS IMMOLATUR. — « Quid enim sunt animae fidelium, nisi vasa sancta, quae verba pietatis capiunt, ut ex eorum mentibus holocaustum vitae atque orationis immolatur? Sic de Paulo dixit Christus: Vas electionis mihi est. Et pastoribus dicitur: Mundamini, qui fertis vasa Domini. »

HOLOCAUSTUM ET VICTIMA. — « Quia et perfecti (in enim sunt holocaustum), cum omnia deserunt, totum cor in amore Domini accendunt; et imperfecti (qui sunt victima simplex) sacrificium offerunt quod ex parte devoverunt. »

43. ET LABIA EORUM PALMI UNUS, REFLEXA INTRINSECE PER CIRCUTUM. — « Quid est quod labia palmi meliuntur, nisi quod in palmo manus tenditur, et sancti patres ac doctores ea praedicant, in quibus auditorum opera tenduntur? Quasi enim manum extendimus, cum opera nostra dilatamus. Hoster ergo dum cor audientis ad bona opera tendit, palatum se habere in labiis ostendit. In palmo digitus major ac minimus tenditur, quibus magna et minima aetio designatur. Sic enim auditor magna opera, quae audit et didicit, faciat, ut agere et minima non omittat; sic minimis intentus sit, ut piger in agendis maioribus non sit. Unde per Evangelium Veritas dicit: Vobis scribae et pharisaei! quia decimatis mentam, et anetum, et cyminum, et reliquitis quae graviora sunt legis, iudicium, misericordiam et fidem. Haec oportuit facere, et illa non omittere. »

PALMI UNUS. — « Quia ex doctorum praedicatione sicut unitas tenetur in fide, ita quoque unitas mentium servari debet in opere, ne per bonum opus, quod alter agit, alter ad discordiam vel prorumpat. Ita enim bona opera agere debemus, ut per haec quoque cum his cum quibus vivimus, unanimitatem recte et possumus, conservemus, id est non deserendo quod agimus, sed preveniendo bonis persuasionibus malum discordiae quod timeamus. »

REFLEXA INTRINSECE PER CIRCUTUM. — « Tunc enim mensarum labia intrinsece reflectuntur, quando doctores ad conscientiam revocant tacita cogitatione omnia quod dicunt, quando semetipsos subtiliter perscrutantur, si faciunt omne quod loquuntur; ne, si praedicantes bona facere dissimulant, sui vastatores sint, cultores alieni. O doctor! ecce jam mensa es, jam vasa portas, jam in vasis fidelibus pondus holocausti et victimae sustines; sed intus reflecte labium id est

ad cor revoca sermonem; audi quae dicis, operare quod praedicas. Si enim negligis implere quod doces, alius messem seminas, et ipse a frumentis par' spatione jejunas. Doctrina viri per patientiam noscitur; tanto ergo quis doctus ostenditur, quanto patiens fuerit. Nec tamen si quaedam sibi desesse videt, a praedicatione conticescat. Saepe enim quod vivendo nescimus, compulsi loqui doctrinam loquendo discimus; ut, dum de cogitationis nostrae pigritia reatus nascitur in mente, eandem mentem subito compunctio exorta transverberet, et sua voce excitata evigilet in opere, quae prius torpebat in otio sine voce. »

SEPER MENSAS AUTEM CARNES ORATIONIS. — « Doctores enim sancti, cum pro compunctis peccatoribus atque constantibus Deo preces fundunt, per hoc, quod ad veniam pro carnalium vitam postulant, mense Domini carnes orationis portant. Quod quodis agunt, et in hoc pro alienis peccatis interveniunt, suante Deo oculis amplius detergant; quia ea ipsa charitate se iustificat, qua mira pietate pro alienis iniquitatibus se in lamentis maectant. Nec laboriosum debet esse doctori, pro conversis peccatoribus lacrymas fundere, quando et ipse, qui omnia creavit, homo factus, pro nostris iniquitatibus in cruce sanguinem fudit. »

## SYNOPSIS HOMILIAE XXII.

44. ET EXTRA PORTAM INTERIOREM, GAZOPHYLACIA CANTORUM IN ATRIO INTERIORI. — « Atrium hoc interius erat respectu portarum exterimarum quibus concludabatur. Idem erat exterius respectu atrii et portarum interiorum. Sancta enim Ecclesia duas vilas habet, unam, qua laborat in terra; aliam, qua remuneratur in caelo; atque in utraque offert sacrificium: hic videlicet sacrificium compunctionis, et illic sacrificium laudis. In utroque autem carnes offeruntur: quia hic oblatio carnis est maceratio corporis, ibi oblatio carnis est in laude Dei gloria resurrectionis. Tunc quippe illi quasi in holocaustum caro offertur, quando in aeterna incorruptione permuto, nil contradictionis, nil mortalitatis habuerit; quia tota simul amoris ejus ignibus accensa, in laude sine fine permanebit. Quid sunt autem gazophylacia cantorum, nisi sancta desideria amantium? Qui praeccepta divina, quae quaedam divitias, custodiunt in mente, quae cantando servant; quia mandata Dei non ex timore, sed ex amore perficiunt. Vultis cor iusti, quasi ejusdem cantoris, gazophylacium audire? Cantabiles mihi erant justificationes tuae in loco incolatus mei, *Psalm. CXVII*. Audi aliud: Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meae instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi; in reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex, II ad *Timotheum*, cap. IV. Annon hic impletur illud: *Miser-*

cordiam et iudicium cantabo tibi, Domine? Eorum ergo corda, qui adventum iusti iudicis diligunt, gazophylacia eorum sunt, quia per presumptionem gratiae et vite, per virtutes sancti desiderii cantant iusti iudicium, quod annos infusi permissum sunt. Haec gazophylacia inter portam Orientis et Aquilonis esse commemorantur, atque *viam australem* respicere; quia corda Sanctorum inter fidem et spem posita australem viam respiciunt, quoniam sanctae charitatis ignibus inardescunt. Orientis porta viam Aquilonis respicit, cum vita nostra perceptam fidem, adhuc aliquatenus in frigore culpae torpescit. In multis enim offendimus omnes. Ergo ad australem viam facies intendamus, exerceamus nos in ardore charitatis, et ibi tendamus oculos cordis, ubi accendatur ignibus amoris. Annon quasi calore meridiani fervoris ardebat, qui aestuabat, dicens: Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Sicut anima mea ad Deum fortem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Hoc quoque ardore succensus fuerat, qui dicebat: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace: quia viderunt oculi mei salutem tuam. Habeant ergo sancta gazophylacia hinc Orientis portam, et inde Aquilonis; quia inter ipsa redemptionis suae mysteria, quae sequuntur, et carnales quosdam, deos et intra sanctam Ecclesiam tolerant, multi in Quam forti amore proficiunt, virtutibus exorescent, aeterni iudicis adventum quaerunt, et inter ea quae amant, atque ea quae tolerant, quasi quaedam gazophylacia divitias spiritus in mente servant. Nec inter Sacramenta quae diligunt, et quae iam contraria portant, desiciunt, quia ad australem viam facies intendunt. Quid enim palium, quod patres nostri pro amore Domini antea non pertulerunt? Rursum per portam ad Aquilonem accipi potest Gentilitas, per portam ad Austrum Iudaea, per Orientalem portam Christus, cuius nomen est Oriens, *q. d.* Una est via et illis qui ab Austro sunt, et his qui ab Aquilonis porta respiciunt; quia electis Iudeis et Gentilibus Dominus ac Redemptor noster, expulsa poena formidinis, ad Patrem factus est iter amoris, atque adiutorium perventionis. »

43. HOC EST GAZOPHYLIACIUM, QUOD RESPICIT VIAM MERIDIANAM; SACERDOTUM ERIT, QUI EXCUBANT IN CUSTODIIS VESPERI. — « Qui sunt sacerdotes, qui templum Dei custodiunt, nisi qui orando, praedicando, spiritualibus actibus vigilando, sanctam Ecclesiam a malignorum spiritu immisionibus, a pravorum suasionibus, ab hereticorum erroribus defendunt? An non custos templi fuerat, qui labores passionis suae enumerans dicit: In labore et aegritudine, in vigiliis multis, in fame et siti, etc. Praeter illa quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum? Laborat, luget, esurit, sinit, alget, jejuna, vigilat; et tamen vigilando de Ecclesia

rum omnium sollicitudine cogitat. Ne quis in perfidiam, ne quis in superbiam, ne quis in rapinam, vel immunditiam labatur, exquirere atque rompersere, hoc est templum Dei, id est Ecclesiam, custodire. Sunt autem minoris ordinis sacerdotes, qui excubant ad ministerium altaris, vers. 46, qui videlicet in adiutorio majorum peccata delinquentium subtiliter investigant, et vitam carnalium corrigunt, atque ad lamenta penitentiae perducunt. Ab his quasi in altari jam caro incenditur, ut in conspectu Dei inde sacrificium redoleat, unde prius culpa displicebat. Porro gazophylacium sacerdotum maioris ordinis, qui excubant in custodiis templi, solum respicit *viam meridianam*: quia hi solis studiis spiritualibus occupati, semper his quae amoris Dei sunt, sollicite intendunt. Sacerdotes autem minoris ordinis, qui discutendis peccatis delinquentium praesunt, efficit *ad viam Aquilonis* oculos reflectunt, ut in mentibus peccantium, quae sint opera frigris videant, et haec verbis correptionis usque ad penitentiae gemitus perducunt, quasi carnes in altari Domini incendunt. Respicunt etiam cum magnis sacerdotibus ad meridianam viam: quia quantum ad semetipsos est, fervent igne charitatis, et succensi sunt flammis amoris Dei. »

46. ISTI SUNT FILII SADOE, QUI ACCEDUNT DE FILIIS LEVI AD DOMINUM, UT MINISTRENT EI. — « Sadoe latine dicitur *justus*. Quis autem justus est, nisi ipse cui dicitur: Justus es, Domine, et rectum iudicium tuum? Qui vero sunt filii iusti, nisi hi, de quibus scriptum est: Quotquot autem crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri? Levi autem interpretatur assumptus. Quis autem assumptus est, nisi populus fidelis, qui per sacramenta fidei est a perfidis segregatus? Omnes ergo, qui perseverant spiritualibus actibus intendunt, filii sunt iusti. Et de filiis populi assumpti accedunt ad Dominum, ut ministrent ei: quia de ipsis fidelibus eliguntur, qui ad Dei ministerium veniant, et caelestibus studiis pro eruditione populi intendunt. Sed qui sunt, qui Domino ministrant? De quibus Dominus per Psalmistam dicit *Psalm. c.*: Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Habet enim maculam in via, qui in bono opere, quod agi, terrenae gloriae sibi premium proponit; quia spem boni operis fœdat per maculam pravae intentionis. Fortasse qui discipline studio intentus, culpas delinquentium resecat: qui tamen si ad hoc non Dei amore, sed zelo proprio ducitur, sibi in his, et non Domino ministrat. Alius ne asper esse videatur, multa leniter tolerat, quae prave perpetratur. Iste itaque quia videtur pro Domino districtus non vult, per lenitatis suae studium sibi, et non Domino ministrat. Restat ergo ut, sive in Dei ministerio fatigemur, sive indigentibus nostris largiamur, sive per abstinentiam carnem domemus, sive zelo moveamur, sive per patientiam

aliquid leniter prava toleremus; nos summopere debeamus intentionem nostram discutere, quatenus omne quod facimus, non nostro, sed Dei zelo faciamus, ne in his quae agimus, nos potius quam Domino ministremus. Nam, ut ait Paulus: Omnes quae sua sunt quaerunt, non quae Jesu Christi. Idem vero Paulus cum coelestis fratribus, non sibi ministrare, sed Domino, et vivendo, et moriendo festinabat, dicens: Nemo nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domini sumus. Sibi enim Sancti nec vivunt, nec moriuntur. Sibi non vivunt, quia per omne quod agunt ad lucra spiritalia anhelant; atque orando, praedicando, sanctis operibus insistendo, coelestis patrie civis multiplicare desiderant. Sibi minime moriuntur, quia in conspectu hominum Deum sua morte glorificent, ad quem pervenire eliam moriendo festinant. »

47. ET MENSUS EST ATRIUM LONGITUDINE CENTUM CUBITORUM, ET LATITUDINE CENTUM CUBITORUM PER QUADRUM. — « Quid est atrium spirituales aedificii, nisi amplitudo fidelium populorum? Ipsa autem longanimitas spei, et latitudo charitatis vacua in cordibus fidelium non est. Nam per fidem, quidquid valet, operatur. Si ergo in vita fidelium, iuxta quendam modum, per singulos perfecta est longanimitas spei, perfecta latitudo charitatis, perfecta certitudo fidei, perfectum studium operationis, atrium templi per quadrum centum cubitos habet. Centenarius enim symbolum est perfectionis. Mediantur ergo fideles populi virtutes in quadrum; quia quisque tantum credit, quantum sperat et amat; et tantum operatur, quantum credit, amat et sperat. Quia itaque S. Ecclesia populi multi sunt, et robusti per fidem, et longanimes per spem, et amplii per charitatem, et efficaes per operationem, atrium templi centum cubitis in quadro mensuratur. Rursum quadrum fidelium sunt prudentia, justitia, fortitudo, et temperantia; quae ita in quadro esse debeat, ut una allam non excedat. Magna quippe est prudentia: sed si minus est *v*oluptatibus temperans, si vincitur delectatione, si minus in periculis fortis, si minus in operationibus justa, profecto minus est prudens. Magna est temperantia: sed si minus intelligit unde se temperat, si adversa sustinere per fortitudinem minus valet, atque in timore animum dejicit, si per praecipitium suum aliquando ad injustitiam opera prorumpit, minus est temperans. Idem est de fortitudine et de justitia. Mensuretur ergo vita perfectorum per quadrum: et tantum habeat spiritalia aedificii latera tantum, quantum latera singula, quia quisque tantum prudens est, quantum temperans; et tantum est justus, quantum prudens, temperans et fortis fuerit. »

ET ALTARE ANTE FACIEM TEMPLI. — « Quid est templum, nisi fidelis populus? Quid altare Dei, nisi mens bene viventium? ubi ex compunctionis ignis

ardet, et caro consumitur. Altare ergo ante faciem templi est, cum multi in sanctae Ecclesiae conspectu sunt propositi, qui aeterni iudicis memores, semetipsos quotidie Deo sacrificium in lamento compunctionis mactant, quia corpora castigant. quatenus illud magistri gentium impleant: Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem; sanctam, Deo placentem. Hostia quippe occiditur, ut offeratur; sed hostia vivens est corpus Domino afflictum; quod et hostia dicitur, et vivens; quia vivit in virtutibus, et est a vitis occisum: vivit ergo, quia cuncta quae praevalent bona operatur. Duo erant altaria, unum aureum ante arcam, alterum aeneum in atrio. In hoc erantur carnes, in isto incenduntur aromata, quia duo sunt compunctionis genera. Alii enim per timorem, peccatorum suorum memores, dum supplicia aeterna pertimescunt, carnalia opera plangunt, et quotidianis se lacrymis affligunt. Alii vero a carnalibus vitis liberi, ant longam stetit securi, amoris flamma in compunctionis lacrymis inardescunt, caelestis patrie praemia cordis oculis aspiciunt, superius iam civibus interesse concupiscunt. Dura eis apparuit servitus longitudo peregrinationis suae. Regem in decore suo videre desiderant, et flere quotidie ejus amore non cessant. Quid isti, nisi altare sunt aureum? Est hoc altare ante arcam, ejusque velum, quia sanctorum corda quae cum magnis virtutibus in Dei amore succensa sunt, per sanctum desiderium in illo ardent, quom adhaec revelata facie videre non possunt. Arca enim infra velum est noster Redemptor in caelo. Talis erat sponsa de qua dicitur *Cant. iii.*: Quae est ista quae ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatis myrrhae et thuris, et universi pulveris pigmentarii? Nam S. Ecclesia dum ab hoc mundo in sanctis precibus ardenti amore se erigit, per desertum quod deserit, ascendit. Fumus ex aromatis est compunctio orationis, concepta ex virtutibus amoris: quae tamen oratio virgula fumi dicitur, quia dum sola caelestia postulat, sic recta progreditur, ut ad terram petenda minime reflectatur; nec virga, sed virgula nuncupatur, quia interdum in compunctionis ardore tante subtilitatis est vis amoris, ut hanc nec ipse animus possit comprehendere. Myrrhae et thuris sacrificium offerunt, qui et carnem affligunt, ne eis corruptionis vita dominentur, et redolentem in conspectu Domini amoris sui hostiam incendunt, sequi ipsos Deo in sanctis virtutibus exhibent. *Pulvis pigmentarii* est virtus bene operantis. Nemo autem me reprehendat, si post hanc locutionem cessavero, quia, sicut carnalis, undique gladii circumfusi sumus. Alii detronatis manibus ad nos redeunt, alii captivi, alii interempti nuntiantur. Jam cogor linguam ab expositione retinere, quia tædet animam vite meae. Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium. Quid ergo restat, nisi ut inter ha-

gella que ex nostris iniquitatibus patimur, cum lacrymis gratias agamus? Sit itaque gloria Omnipotenti Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat cum Patre, in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen. »  
Hucusque S. Gregorius pene ad verbum.  
Hic ergo ipse ob clades Longobardorum, et

imminentem ab eis Romæ obsidionem ingemis-  
zens, manum de tabula tulit, ac calamum et lin-  
quam sedit.

Aliam magis particularem, magisque distinc-  
tam et distributam singularum partium  
explicationem afferam ex *Lyrano* in fine capituli  
XII.

## CAPUT QUADRAGESIMUM PRIMUM.

### SYNOPSIS CAPITIS.

*Cap. præced. Angelus dimensus fuit atrium interius et exterius, nunc ingressus templum, illud dimittitur, puta Sanctum, vers. 1, et Sanctum sanctorum, vers. 3 et 4, mox vers. 5 et seq. thalamos, id est cubitalia templo adherentia, eorumque cochleam, plateam, oratorium, ethecas, limina et fenestras dimittitur. Denique vers. 18, docet templo insculptos fuisse Cherubim et palmas; ac, vers. 22, altare incensi, et templi ostia describit. Mystice in hisce omnibus templi ornamentis Ecclesiam ordinem, pulchritudinem, hierarchiam, et Sacramenta delineat et depingit. Templum Græci vocant ναός, atrium sive vestibulum προαίτιον, quasi dicas, ante templum. Ita Vitruvius, lib. III, cap. 1.*

Porro hic par est cultus, et obscuritas eadem, quæ fuit cap. præcedenti. Unde S. Hieronymus initio cap. XII: Volueram, ait, desperatione, et magnitudine rei præsens testimonium silentio præterire, sed melius arbitratus sum, quodcumque dicere, quam omnino nihil dicere: Socraticum illud assumens: «Scio quod nescio.» Pars enim scientiæ est scire quod nescis. Idem ibidem in proximo: Quamobrem tibi filia Eustochium, quæ nostra, qualiacumque fuerint, libenter accipis, contestatorem volo, et illud rhetoris Victorini brevis admonet, ut obscuritatem voluminum tribus ex rebus nescias: vel rei magnitudine, vel doctoris imperitia, vel audientis duritia: quorum primum et secundum liquido in hoc opere confitebor: tertium, acumen ingenii tui, et desiderium Scripturarum facile renuit: quæ privilegio virginis illi, et victus continentia, non dicam frequentem, sed jugem hospitem possides Deum.

1. Et introduxit me in templum, et mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, et sex cubitos inde, latitudinem tabernaculi. 2. Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: et latera portæ, quinque cubitis hinc, et quinque cubitis inde: et mensus est longitudinem ejus quadraginta cubitorum, et latitudinem viginti cubitorum. 3. Et introgressus intrinsecus mensus est in fronte portæ duos cubitos: et portam, sex cubitorum: et latitudinem portæ, septem cubitorum. 4. Et mensus est longitudinem ejus viginti cubitorum, et latitudinem ejus viginti cubitorum, ante faciem templi; et dixit ad me: Hoc est Sanctum sanctorum. 5. Et mensus est parietem domus sex cubitorum: et latitudinem lateris quatuor cubitorum undique, per circuitum domus. 6. Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: et erat eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut confinerent, et non attingerent parietem templi. 7. Et platea erat in rotundum, ascendens sursum per cochleam, et in conaculum templi deferēbat per gyrum: idcirco latus erat templum in superioribus: et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium. 8. Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio: 9. et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cubitorum: et erat interior domus in lateribus domus. 10. Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique, et 11. et ostium lateris ad orationem: ostium unum ad viam Aquilonis, et ostium unum ad viam Australem: et latitudinem loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu. 12. Et ædificium, quod erat separatum, verumque ad viam respicientem ad mare, latitudinis septuaginta cu-

bitorum, paries autem ædificii, quinque cubitorum latitudinis per circuitum: et longitudine ejus nonaginta cubitorum. 13. Et mensus est domus longitudinem, centum cubitorum: et quod separatum erat ædificium, et parietes ejus, longitudinis centum cubitorum. 14. Latitudo autem ante faciem domus, et ejus quod erat separatum contra Orientem, centum cubitorum. 15. Et mensus est longitudinem ædificii contra faciem ejus, quod erat separatum ad dorsum: ethecas ex utraque parte centum cubitorum: et templum interius, et vestibula atrii. 16. Limina et fenestras obliquas, et ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuscujusque limen, stratumque ligno per gyrum in circuitu: terra autem usque ad fenestras, et fenestras clausa super ostia. 17. Et usque ad domum interiorem, et forinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus, et forinsecus, ad mensuram. 18. Et fabricata cherubim et palma: et palma inter cherub et cherub, duasque facies habebat cherub. 19. Faciem hominis juxta palmam ex hac parte, et faciem leonis juxta palmam ex alia parte, expressam per omnem domum in circuitu. 20. De terra usque ad superiora portæ, cherubim et palma: cælata erant in pariete templi. 21. Limen quadrangulum, et facies sancta: et aspectus contra aspectum. 22. Altaris lignei trium cubitorum altitudo: et longitudine eorum cubitorum: et anguli ejus, et longitudo ejus et parietes ejus lignei. Et locutus est ad me: Hæc est mensa coram Domino. 23. Et duo ostia erant in templo, et in sanctuario. 24. Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola, quæ in se invicem plicabantur: bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorum. 25. Et cælata erant in ipsis ostiis templi cherubim, et sculpturæ palmarum, sicut in parietibus quoque expressæ erant: quamobrem et grossiora erant ligna in vestibuli fronte forinsecus. 26. Super quæ fenestræ obliquæ, et similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus, latitudinemque parietum.

Symbolicæ veteres triplicem depinxerunt mundum: primum, sublunarem, quatuor elementis et mixtis constantem, in quo terra, quasi centrum et basis, immo tenet locum, et tunc hominum et animalium habitaculum; secundum, cælestem, qui constat septem orbibus planetarum, firmamento, celo crystallino, et primo mobili; tertium, supramundanum, angelicum et intellectuale, qui est mentium beatarum domicilium, ubi sempiterno ævo et gloria Dei fruuntur.

Hos tres mundos adumbravit tabernaculum Moysi, et templum Salomonis et Ezechielis. Nam sublunarem representavit atrium, in quo degabant homines laici, viri et femine cujusvis status et gradus, pii et impii. Cælestem representavit Sanctum: candelabrum enim septiceps representabat septem planetas. Supramundanum representavit Sanctum sanctorum, in quo erant area et propitiatorium, quasi thronus Dei, cum Cherubim. Ita enim hæc explicat S. Paulus *Hebr. ix, 14* et seq.

Pari modo templum hoc adumbravit triplices homines, sive triplicem Ecclesiam statum. Nam atrium representavit plebem christianam; Sanctum, viros perfectos; Sanctum sanctorum, Beatos regnantes cum Deo in cælis. Vide dicta *Ezod. cap. xxv et xxxi.*

Porro hebraice hæc tres templi partes ita vocantur: prima *הַיָּתוֹן* *hathithon*, id est vestibulum, porticus, atrium; secunda *הַחֵדָּל* *hachhal*, id est templum, sive basilica; tertia *דְּבַר* *debar*, id est ora-

culum: ex propitiatorio enim Deus dabat oracula.

1. Et introduxit me (ex atrio) in templum, — puta in priorem partem templi, quæ basilica, aula et Sanctum dicebatur, quod angusta æque ac firma, quod anterior, quod Dei cultui destinata, quod pulcherrima, quod Dei præsidii et beneficiis foret illustris.

ET MENSUS EST FRONTES SEX CUBITOS. — Per frontes Maldonatus accipit cubitalia, quæ extrinsecus templo adherēbant: hæc, inquit, dicuntur frontes, quia tres erant longitudines; quarum secunda extra primam, tertia extra secundam eminebat. Habebant autem sex cubitos latitudinis hinc, et sex cubitos latitudinis inde, et id est tam ea quæ erant ex una parte, quam ea quæ erant ex altera parte sacrarii sive templi, quæ eadem erat latitudo tabernaculi. Cum autem dicit sex cubitos latitudinis habuisse, de supremo tecto sive tabulato intelligendum est. Nam inferne 4 cubitos habebant, ut indicat vers. 5. Eminebat autem secunda configuratio extra primam cubito uno, et tertia extra secundam cubito altero.

Melius Vilalpando per frontes accipit postes porte templi: hi enim hebraice vocantur *אֵילִים* *eilim* a robore, et hos vocavit frontes cap. v, 10, 14. Symmachus vertit, in circuitu, significans eosdem postes, qui portam in circuitu ex utraque parte muniebant. Quocirca recte R. Salomon postes hosce definit latitudinem crassitie parietis templi, qui erat inter templum et vestibulum.